

Adviesdocument

Datum: 26 februari 2008

Project: Archeologisch Adviesdocument ten behoeve van plangebied Oliemolenstraat, gemeente Oldenzaal (ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer 27020)

Opdrachtgever: Aveco de Bondt

Advies archeologisch onderzoek

Archeologisch inventariserend veldonderzoek niet noodzakelijk, in verband met reeds bestaande bodemverstoringen.

Gebiedsgegevens

Huidig en toekomstig gebruik van het plangebied

Het plangebied ligt ten noordwesten van het centrum van Oldenzaal en is circa 0,31 ha groot. In de huidige situatie is circa 2000m van het totale oppervlak van het plangebied bebouwd en is het terrein reeds decennia in gebruik als een bedrijfslocatie voor het verhandelen van bouwmaterialen. Het overige deel van het plangebied is verhard met een klinkerverharding. In de toekomst zal de aanwezige bebouwing gesloopt gaan worden en zal er een appartementencomplex en een vrijstaande woning worden gerealiseerd.

Archeologie

Volgens de Archeologische Monumenten Kaart Overijssel (AMK-Overijssel) bevinden zich in de directe nabijheid van het plangebied geen terreinen met een archeologische status. Wel ligt ten zuiden van het plangebied de middeleeuwse stad Oldenzaal die op de AMK-Overijssel is aangegeven als terrein van archeologische waarde (monumentnummer 13971). Verder zijn in ARCHIS II van de RACM in of in de omgeving van het plangebied geen archeologische vindplaatsen of vondsten bekend.

Bodem en historisch bodemgebruik

Het plangebied Oliemolenstraat ligt aan de rand van een oud akkercomplex dat zich ten noorden van de stad Oldenzaal uitstrekte. Het plangebied lag direct ten noorden van een gebied dat op de kadastrale minuut van 1832 wordt aangeduid als de Molenkamp (www.watwaswaar.nl). Aangenomen mag worden dat in het plangebied oorspronkelijk sprake was van een hoge enkeerdgrond.

Landschappelijke aspecten

Het plangebied Oliemolenstraat ligt op de westflank van de stuwwal van Oldenzaal (Kleinsman e.a., 1978). Aangezien het plangebied zich sinds jaar en dag binnen de bebouwde kom van Oldenzaal bevindt, is het gebied op de Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) aangeduid als niet gekarteerd (Ebbers & Van het Loo, 1992). Op de Geologische kaart van Nederland (schaal 1:50.000) ligt het plangebied op de overgang van een gebied met keileem naar een gebied met Tertiaire formaties

(waarschijnlijk fijnzandige klei; Van den Berg & Den Otter, 1993). Hierbij moet opgemerkt worden dat er op de stuwwal van Oldenzaal sprake is van een snelle afwisseling van kleiige en meer zandige bodems. Vanwege de schaal van de geologische kartering zullen kleine tot zeer kleine gebieden met een afwijkende bodemopbouw (zand) niet op de geologische kaart zijn opgenomen.

Boringen die zijn verricht ten behoeve van een milieukundig bodemonderzoek door Geofox Lexmond milieuvadvisers (project Denekamperstraat 10, projectnummer 20070564) laten zien dat er in de ondergrond van het plangebied deels sprake is van Tertiaire klei of keileem en deels van meer zandige sedimenten. Het beeld dat deze boringen verschaffen is verre van volledig aangezien diverse boringen niet dieper dan 50 cm in de ondergrond reiken of met name aan de noordzijde van het terrein moesten worden gestaakt vanwege de aanwezigheid van ondoordringbaar puin of beton. Wel kan gesteld worden dat bodemlagen die in verband staan met het (verwachte) oorspronkelijke plaggendek vrijwel nergens meer zijn aangetroffen. Slechts in één boring aan de noordzijde van het plangebied is een bodemprofiel beschreven dat waarschijnlijk als plaggendek geïnterpreteerd moet worden. Elders in het plangebied bestaat de bovengrond uit opgebrachte en/of geroerde grondlagen op natuurlijke zand- en leilagen. Indien een dun plaggendek aanwezig is geweest, zal dit door bodemingrepen in het verleden grotendeels zijn verdwenen. Zones met goed ontwaterde, natuurlijke zandlagen, die eventueel geschikt waren voor bewoning en derhalve archeologische resten kunnen bevatten, zijn op basis van de milieukundige boringen niet aantoonbaar. Slechts twee boringen, één in het noorden van het plangebied en één in het oosten onder de bestaande bedrijfshal hebben uitsluitend zandig bodemmateriaal opgeleverd. In de meest noordelijke van deze boringen is een vorm van bodemverontreiniging vastgesteld. Mogelijk betreft het opgebrachte of geroerde grond.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Aan gebieden met een plaggendek, in bodemkundig opzicht gebieden met hoge enkeerdgronden, wordt doorgaans een hoge archeologische verwachting toegekend. Deze verwachting is gebaseerd op de veronderstelling dat plaggendekken in de regel zijn aangelegd op droge, goed ontwaterde natuurlijke bodems die in het verleden aantrekkelijke vestigingsplaatsen voor de mens vormden. Voor de plaggenbodems op de Oost-Twentse stuwwallen gaat deze veronderstelling slechts ten dele op. Tijdens verkennend archeologisch onderzoek in de herinrichtingsgebieden Losser-Noord en -Zuid is vastgesteld dat de hier aanwezige essen voor een belangrijk deel zijn aangelegd op natte kleiige bodems (Scholte Lubberink, 1997 en 2001). Binnen de grotere essen is doorgaans sprake van een vroeg ontgonnen "eskern" met goed ontwaterde zandige bodems die in veel gevallen sporen van bewoning of van andere activiteiten uit de Prehistorie, Romeinse tijd of Middeleeuwen bevatten. Na de introductie van plaggenbesteding in de 16e eeuw zijn de essen op de stuwwal grootschalig uitgebreid op kleibodems met voor bewoning minder gunstige fysische eigenschappen (Groenewoudt & Scholte Lubberink, 2008). Hierdoor ligt het merendeel van de plaggenbodems op de stuwwal van Oldenzaal op een kleiige natuurlijke ondergrond met een lage archeologische verwachting. Zoals hierboven is aangegeven, is in het plangebied Oliemolenstraat eveneens klei in de ondergrond aanwezig. Tevens is in enkele boringen zand aangetroffen. De ligging van deze boringen en het gegeven dat ze geheel ingesloten zijn door boringen waarin leilagen in de ondiepe ondergrond zijn vastgesteld, maakt het minder waarschijnlijk dat in het plangebied goed ontwaterde zones aanwezig zijn, die in het verleden geschikt waren voor bewoning of andere activiteiten. Hieruit volgt de conclusie dat de kans op de aanwezigheid van archeologische resten gering is. Hierbij moet wel in acht genomen worden dat de bodemkundige gegevens afkomstig zijn uit milieukundig bodemonderzoek en niet zijn verzameld tijdens een karterend archeologisch onderzoek waarop specifiek op de aanwezigheid van eventuele archeologische resten is gekarteerd. Er is dus sprake van enig voorbehoud ten aanzien van bovengaande conclusie. Echter gezien de mate van aantasting van de bodem, een plaggendek is bijvoorbeeld vrijwel nergens meer aangetroffen, lijkt er sprake van een gerechtvaardigde conclusie en is de kans op gave archeologische

resten gering. Losse vondsten of archeologische off-site fenomenen buiten de context van een groter terrein met archeologische resten kunnen echter nooit geheel uitgesloten worden.

Verder is er op grond van historische kaarten geen aanleiding om in het plangebied uit te gaan van een specifiek hogere verwachting voor de aanwezigheid van resten van cultuurhistorische elementen uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd.

Conclusie en aanbevelingen

Op basis van de gegevens die door de opdrachtgever aan ons zijn geleverd en op grond van bovenstaande gegevens wordt het volgende geconcludeerd:

Gezien de bodemgesteldheid, zoals vastgesteld tijdens milieukundig bodemonderzoek, wordt de kans gering geacht dat er in het plangebied Oliemolenstraat gave archeologische resten anders dan losse vondsten aanwezig zijn. De archeologische verwachting is laag, de mate van bodemverstoring dusdanig dat eventuele resten vermoedelijk reeds zijn aangetast of vernietigd.

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. ziet in de onderhavige locatie, met het oog op de beschikbare informatie ten aanzien van de archeologische verwachting en verstoring onvoldoende redenen en mogelijkheden voor een onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg. Op basis van de bovengenoemde gegevens bestaat er onvoldoende aanleiding voor een onderzoeksverplichting ten aanzien van het aspect archeologie.

Wel wordt aanbevolen om na het uitbreken van betonvloeren, het uitnemen van de klinkerverharding en het bouwrijp maken van het terrein amateurarcheologen in de gelegenheid te stellen om eventueel aanwezige losse archeologische resten te documenteren en te bergen. Indien hierbij ondanks de lage archeologische verwachting toch behoudenswaardige archeologische resten worden vastgesteld, kan in dat stadium indien gewenst/noodzakelijk alsnog assistentie van professionele archeologen ingeroepen worden.